
Публикуван на: 18-06-2006

Източник: [Портал ЕВРОПА](#)

Няма разлика дали живееш в България или в Румъния, но има разлика в това, което четеш за двете страни.

Лидерите на ЕС потвърдиха целта си България и Румъния да бъдат приети за членки през 2007 г. За България в доклада на ЕК миналия месец се казва, че е по-малко подготвената страна. Изискванията към Румъния са по-скоро от технически характер.

България почти нищо не знае(ше) за Румъния, и обратно. И жалко, защото двете страни можеха да се представят по-убедително пред Европейската комисия, особено през последната една година, ако се бяха консултирали и координирали взаимно.

Още с началото на мандата на новото румънско правителство политиците показват във всички смисли на думата, включително във фасадния, решителност за политически промени. Проблемите, пред които те се изправят – включително вътрешнокоалиционни и свързани със стабилността на кабинета – са многобройни и трудни за решаване.

Цялостна реформа или резултати "на парче"

През март Лучиан Фату, съветник на румънския външен министър, каза за Портал ЕВРОПА: "Много остава да се направи, и ние сме наясно, че ни предстои много работа и след 1 януари 2007 г. – ето защо ние възприемаме тази дата не като крайна сама по себе си, а като знак и ориентир в продължаващия напредък и историческо постижение."

По това време в София се повтаряше, че нашата цел е "пълноправното" членство точно от 1 януари 2007 г. Днес присъединителната дата е полу-потвърдена след срещата на върха на ЕС в Брюксел на 15 и 16 юни; а преди месец, след майския мониторингов доклад на ЕК, беше по-скоро в състояние на полу-непотвърденост. Витае усещане, че българските политици с нетърпение чакат есенния доклад, за да бъде най-сетне "закована" лелеяната дата и да си отдохнем с безспирните реформи...

Давид Крал, председател на Института за европейска политика EUROPEUM – Чехия, призова ЕК да не изисква от София и Букурещ резултати "на парче" – като например брой заведени дела срещу корумпирани политици – а да настоява за подобряване на цялостната рамка за гарантиране ефективността на тези политики и след присъединяването. Политики, чиито ход да бъде постоянен и ритмичен и които да не зависят от крайни срокове.

Крал има право, понеже не можем да сме сигурни - доколко споменатата цялостна рамка и в Румъния, и в България, гарантира добре функционираща държава.

Сред първите дейности на правителството в Румъния беше снемането на имунитета на висшите длъжности в съдебната система и парламента. За сравнение, в България това се случва едва в началото на 2006г., като имунитетите са частично свалени. Към това може да се прибави и разсекротяването на декларациите за имотното състояние на над 100 хил. държавни служители, политици и магистрати, в следствие на което вече има и присъди. Българските министри започнаха да обнародват имуществените си декларации чак след съставянето на т.нар. "План за действие" през юни.

От хартията в реалността

Още с началото на мандата си, преди октомврийския доклад на ЕК, правителство в Букурещ предприема решителна крачка към реформиране в съдебната система. Създава се специална прокуратура за борба с корупцията по висшите етажи - Директорат за борба с корупцията. През парламента се прокарва пакет от закони за реформиране на съдебната система с цената на заплахи за оставка на правителството и предсрочни избори. Тези промени предлагат по-надеждни гаранции за независимостта на магистратите, поставят по-голям акцент върху тяхната отговорност и отчетност, въвеждат се конкурси при назначенията на съдии и прокурори, както и персонална отговорност на главния прокурор и прокурора, оглавяващ Директората за борба с корупцията – Даниел Морар.

Подобна политическа криза се разрази тази година отново, малко преди последния доклад на Комисията. През февруари Сенатът отхвърля указ за трансформиране и разширяване на правомощията на Директората за борба с корупцията, който в крайна сметка е прегласуван и приет. Освен много други промени, този указ фокусира дейността на директората изключително върху мащабната корупция.

Все пак остават някои основни пречки и трудности за северната ни съседка. Главно това е пренасянето на реформите от хартията в реалността. Основен проблем е непрестанната съпротива от страна на социалдемократическата опозиция. Друг проблем е корупцията сред съдиите, тъй като те не могат да бъдат сменяни. Преди години на съдиите се дава прекомерна независимост, което според Калин Попеску-Търичану, министър-председателя на Румъния, е грешка, тъй като е трябвало да се изчака да се прочисти съдебната система и след това да се дава правото да не могат да бъдат отстранявани.

През последните месеци в Румъния активно тече масова антикорупционна кампания по най-висшите етажи на властта, наречена „Чисти ръце“. Все още не е ясен изхода на операцията, но сред разследваните са бившия премиер Нъстасе и настоящият вицепремиер Георге Копос. В момента клиенти на прокуратурата, която се занимава с случаи на мащабна корупция, са 89 души, 13 от които висши политици. Разследването на четирима депутати вече е приключило и са изпратени в съда. Реално този директорат е създаден от предишното социалдемократическо правителство през 2002г., но тогава този орган не е бил способен да изпълнява функциите си по обясними причини.

Министър-локомотив

Колко е важно да бъде насърчаван и развиван неправителственият сектор си личи от успеха на Моника Маковей като министър на правосъдието в Румъния – напредъкът в правосъдната област дори се възприема като нейна лична заслуга, а не като червени точки на самото правителство...

Впрочем, за съжаление България си няма "министър-реформатор", когото про-европейската част от общественото мнение да подкрепя за каузата – това се вижда например от наблюденията на докладчиците за България и за Румъния във френския Сенат: в навечерието на ратификацията на присъединителния договор, в доклада за Румъния има няколко абзаца специално за Моника Маковей, докато в доклада за България няма нито ред за министър Петканов. Неофициално в Букурещ се твърди, че г-жа Маковей е нещо като "трън в очите" както за правителството, така и за президента Бъсеску. Заради близостта си с ЕС и в частност с еврокомисаря Франко Фратини обаче, политическите елити в Румъния я приемат в ролята ѝ на "локомотив" по европейския път на Букурещ, по израза "Зюддойче Цайтунг", който я спярга като бъдещия румънски еврокомисар. "В България обаче все още няма жена като Маковей", заключава изданието. Авторитетният германски вестник споменава напрежението в Дупница, България, и по този повод пише за Румъния:

"Румънската мафия не обича кръвта. Тя функционира по-скоро като паяжина от дълго изграждани политико-икономически зависимости. Неслучайно ангажираният министър на правосъдието Моника Маковей сега настоява длъжностните лица да дават отчет за своите имуществени декларации не само за бизнеса на своите семейства, но и на хора, с които имат силна емоционална обвързаност. Маковей иска по този начин да разкрие далаверите, които се въртят например между кръстници и кръщелници, защото с такива отношения често се злоупотребява. Когато някой предприемач няма роднини в правителството, той например често пъти кани политици за кръстници на своите деца или пък за кумове на сватбата си. Еврокомисарят по правосъдието Франко Фратини непрекъснато хвали Моника Маковей, която успя да наложи реформите въпреки масивната съпротива на съдебната система и на свои колеги от правителството. Политическата класа в Букурещ в крайна сметка се огъна, защото никой няма интерес от предсрочни избори, с каквито непрекъснато заплашва президентът Траян Бъсеску". ("Зюддойче цайтунг")

"Едно е да пишеш неща на уебсайтове, друго е да биеш жени и деца"

Румъния е в постоянен процес на напредък, посочи наскоро министърът по европейските въпроси на Румъния, Анка Боаджиу. Пример за това е скорошното гласуване на нов Наказателно процесуален кодекс, както и създаването на агенция за интеграция.

От гледна точка на човешките права румънското правителство като цяло е постигнало напредък, макар че правата на човека остават недостатъчно зачитани в някои сфери.

В Хелзинки през 1999 година Румъния бе призована да реши проблемите с корупцията, реформата на държавната администрация и закрилата на децата. От тогава насам Румъния е постигнала огромен напредък по отношение на правата на децата и борбата с трафика на деца.

В майския доклад на ЕК са посочени няколко основни проблема: полицията използва прекомерна сила в някои случаи, особено спрямо ромското население, което е довело до разследване на случаи на злоупотреби на полицаи. Вече има осъдени полицаи във военни съдилища. Въпреки това разследванията на полицейските злоупотреби в страната остават тромави и рядко завършват със съдебен процес.

Условията в затворите, въпреки въведените подобрения, все още не са задоволителни, като пренаселеността им продължава да бъде проблем. Все още налице е дискриминационно отношение към малцинствата - религиозни групи, роми и др., както и насилието и дискриминацията срещу жените в Румъния.

В големите градове има значителен брой бездомни деца, а детският труд продължава да бъде

проблем за страната. Също така трафикът на жени и момичета с цел да бъдат принудени да проституират е нерешен проблем. Холандската евродепутатка от Зелените Елс де Хрун беше казала пред Портал ЕВРОПА: "Положението с човешките права в Румъния е много лошо. Едно е да пишеш неща на уебсайтове, друго е да биеш жени и деца." Евродепутатите-либерали Клер Гибо и Жан-Мари Кавада не одобряват политиката на румънското правителство за закрилата на децата в страната. Въпреки новоприетия закон за правата на детето, румънски бебета продължават да стават жертва на изоставяне в родилните домове и педиатричните клиники в страна – така, както това се е случвало преди 30 години, смятат от Либералния алианс в ЕП.

Наскоро стана известно, че ЕК предоставя на Румъния екип от седем експерти от различни страни-членки на ЕС, които подкрепят румънското правителство и администрация за приемане на законодателство, съответстващо на нормите на ЕС.

Един от вече постигнатите резултати е затварянето на всички детски заведения, в които са държани деца на възраст между 2 и 20 години в една и съща сграда, създадени са и списъци с възможни приемни родители – в момента около 500 такива са в готовност да се включат в процеса. Освен това има около 2 000 семейства, които очакват възможност да осиновят дете. Изградени са специални отдели за майки с малки деца, които изпитват трудности, както и специални средства за помощ за тези, които имат физически недостатъци.

Говори Букурещ

В самия Букурещ българинът придобива тягостното усещане за фасадна европеизация, изчезваща две преки след центъра на големия град, особено на фона на повечето ресторантски менюта, в които най-скъпата салата е шопската. Проблемите на нашите северни съседи обаче по неведом път остават на втори план...

Способностите за диалог са от първостепенна важност за една държава в пътя ѝ към ЕС, особено при комуникациите в Комисията. Това се доказва от опита на Румъния през последната година. Осезателната разлика в оценката за напредъка на двете страни – за първи път в полза на Букурещ – не се дължи само на българските слабости. Тя се дължи и на добрия PR в Румъния, който според неофициални оценки възлиза на 42 млн. евро, дадени от началото на годината, за лобизъм и реклама.

Поразителна поука може да се направи и от това как Букурещ успя да заблуди ЕК преди майския доклад, за една агенция – каквато въобще не била създадена. Защо ли ЕК допуска да бъде излъгана? В общи линии няма много голяма разлика в това, дали живееш в България или в Румъния, но има разлика в това, което четеш като западни оценки по адрес на двете страни. Фактът, че Румъния е франкофонска страна, непрекъснато се изтъква от политиците в Париж. Румънските и френските влиятелни фигури вече са с поглед към месец септември, когато Букурещ ще домакинства Срещата на върха на франкофонската общност. Френският президент Жак Ширак "не може да отиде на форума с празни ръце", беше написало електронното издание EUexpands по повод графика на ратификационния процес на присъединителния ни договор. Впрочем Жак Ширак избра да оповести лично на румънския си колега Бъсеску, отишъл в Париж преди да се е възстановил от претърпяна операция, датите, на които френската Асамблея и Сенатът ще ратифицират договора. София научи тези дати от медиите на следващия ден.

Досиегейт

Важно да се отбележи това, което се случва с досиетата. През 1999 е приет Закон № 187/1999 за достъп до лично досие и разкриването на "Секуритате". С него е създаден Националният съвет за

изследване на архивите на Секуритате (НСИАС) – независим орган, подчинено на парламентарен контрол. Основните му функции са проверка на кандидатите за политически постове и изучаване и управление на архивите. И все пак този орган дълго време съществува, без да бъде ефективен, главно защото достъпа до досиетата е ограничен. НСИАС е трябвало да иска разрешението за достъп от разузнавателните служби. Те от своя страна са могли да отворят дадено досие, ако то представлява "въпрос на националната сигурност", и тъй като сенаторите не са определили какво значи "въпрос на националната сигурност", остава за разузнавателните служби да решават как да работят.

Румъния и в това отношение изпреварва България с откриването на архивите на Секуритате. България остана последната държава от бившия Източен блок със закрити архиви на бившите тайни служби. Отварянето на досиетата в Румъния не е било изрично изискване на Европейската комисия, но още през изминалата година се въвежда изискване в закона, съдиите и прокурорите да декларират, че не са работили или сътрудничили за бившата "Секуритате". Тези декларации, които са над 6000, се изпращат на специална комисия, която проверява тяхната достоверност.

Червени зони

В последния доклад на ЕК за Румъния се акцентира на четири основни проблема:

- Създаване на напълно действащи разплащателни агенции за обслужване на директните разплащания за селскостопанските производители и работещите по общата селскостопанска политика, на основа на вече постигнатия напредък (Глава 7);
- Създаване на съответната интегрирана система за администрация и контрол в земеделието на основа на вече постигнатия напредък (Глава 7);
- Създаване на условия за събиране и обработка на животински субпродукти (Глава 7);
- Готовност на ИТ системите на данъчната администрация за взаимодействие с останалите членки на Съюза, което да спомогне за правилното събиране на ДДС в рамките на вътрешния пазар на ЕС (Глава 10).

И докато Румъния е намалила проблемните си области от 14 на 4, в сравнение с предния доклад на ЕК, България ги е намалила от 16 на 6. Освен създаване на съответната интегрирана система за администрация и контрол в земеделието и създаване на условия за събиране и обработка на животински субпродукти, който са проблемни области както в България, така и в Румъния, ЕК акцентира на недостатъчния напредък в съдебната система и борбата с корупцията в България. Освен гореспоменатите две сфери, които са общи за двете страни, се набляга и на:

- По-видими доказателства за резултати в разследването и съдебното преследване срещу мрежите на организираната престъпност (Глава 24);
- По-ефективно и ефикасно прилагане на законите за борба срещу измамите и корупцията (Глава 24);
- По-интензивно налагане на мерки срещу прането на пари (Глава 24);
- Засилване на финансовия контрол при използването на средствата от структурните и кохезионни фондове (Глава 28).

Ако изпълнението на реформите в проблемни области в Румъния, посочени в последния доклад на ЕК не е достатъчно, Комисията ще въведе механизми за допълнителен мониторинг в тази сфера. Механизмите ще е за определен срок и ще изискват годишни доклади за изпълнението им.

До 26 септември, в Румъния ще пристигнат осем мисии на ЕС, които ще оценяват постигнатото от страната в червените области от доклада на ЕК от 16 май. През октомври ЕК ще даде окончателната препоръка за приемането на България и Румъния от 2007 г., ако изпълнят поставените условия. Българският опит сочи, че родният граждански сектор много по-отрано предупреждаваше за потенциалните опасности и рискове пред присъединяването към ЕС, но тъй като властите не чуваха нашите експерти, нищо не се промени в провежданата от тях политика. Властите започваха да се тревожат едва след като ЕК повтори месеци по-късно същите предупреждения, които бяха отправили българските експерти.

Илюстрация - REUTERS